

סמינר "זכר ירושלים"

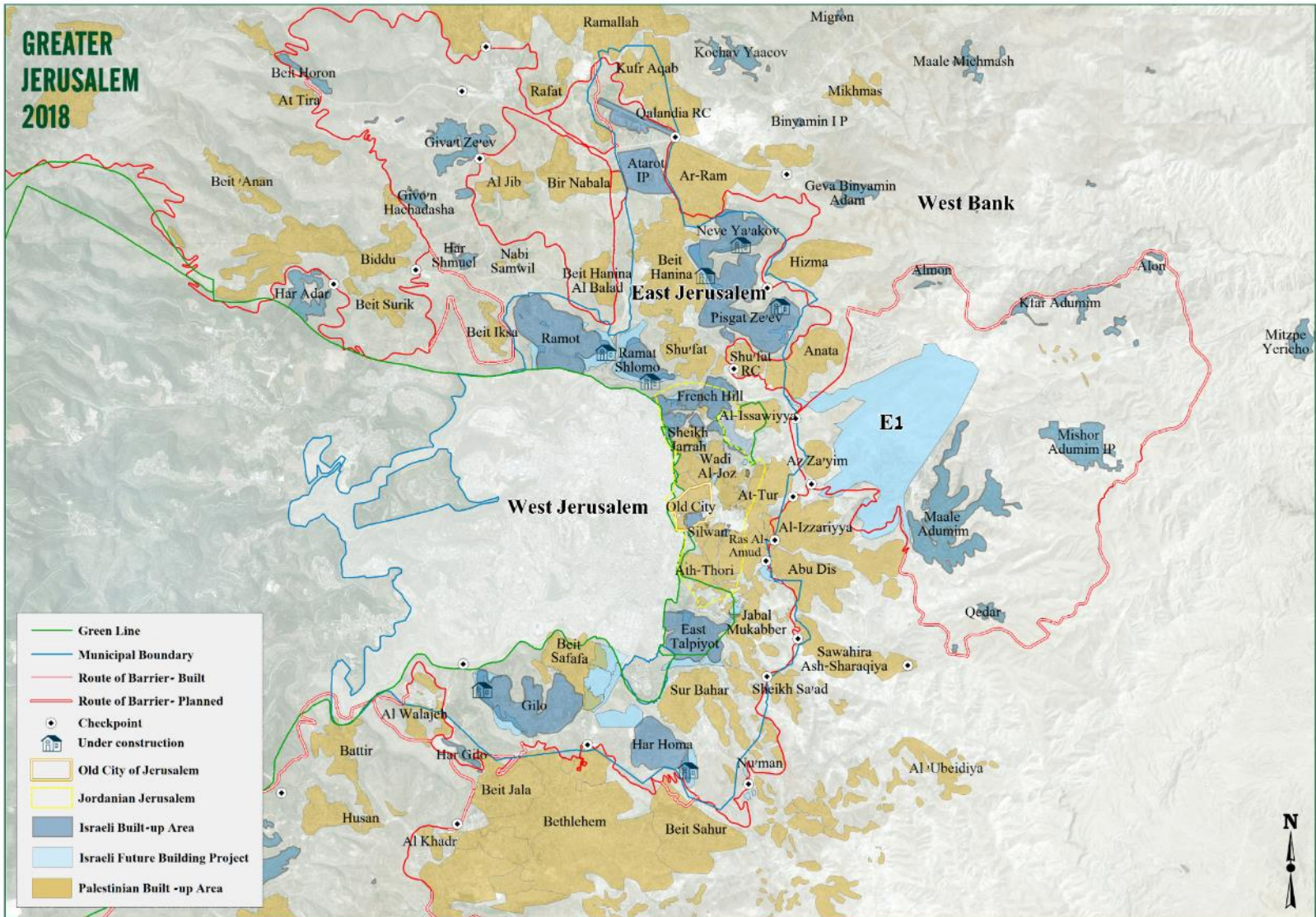
מכינת עין פרת, שלוחת נופי פרת, לחזור ע'
תש"ח 2019

"שמחו את-ירושלם וגילו בה כל-אזבתי
 שישי אתה משיש כל-המותאבלים עליה."
 ישעיהו ס"ז"

תוכן עניינים

מפת ירושלים	3
מטרות.....	4
יוק שני - הכנה לסמינר.....	5
יוק שלישי.....	6-11
יוק רביעי.....	12-17
יוק חמישי.....	18-20
מחשבות.....	21
מיצע נוסף.....	22-25
מחקרים.....	26
סיון.....	27-29

GREATER JERUSALEM 2018

מטרות

סמינר חקר ירושלים - עין פרט נופי פרט

אחרי הסמינר:

לפני הסמינר:

Blank lined area for writing notes, consisting of 20 horizontal lines and a vertical red margin line on the right side.

דבר המחבר

חניכים יקרים,

אחרי המון שבועות פנים, חוץ, סדרות, טיולים, סמינרים, תרבויות, חלוצים וטרלולים הגיע הרגע שכולם ציפו, חלמו, המתינו, כמהו, קיוו, ייחלו, כספו, התפללו לבואו, התרגשו לקראתו וחיכו לו מכל - סמינר חקר ירושלים!

אז מה בעצם טמנו בחובם כל הסמינרים "המוצלחים" שעברנו?

התחלנו בביקור במטרות טרור פופולאריות של החמאס וחגיגה עם בלונים (מדליקה מאוד) בעוטף עזה, משם המשכנו להשתדל ללכת סתם המון קילומטרים ברמת הגולן ועברנו הדרכות משמעותיות (וקסומות) באתרים היסטוריים מונפצים. בסמינר גוף ונפש למדנו המון, נהנינו והיה מאוד מחכים ומעניין - זה לא עזר לגוף שלנו ובטח שלא לנפש כשהתברברנו בשבוע ניווטים. טוב חפרנו. אה והיה גם שבוע ארכיאולוגיה.

אחר כך נפגשנו עם הרבה פלסטינים ונחשפנו למציאות המורכבת של הסכסוך. אה זה גם היה בשבוע ארכיאולוגיה. אבל אחר כך אכלנו ארוחות ערב בכל מיני מקומות באי"ש (ורק ארוחות ערב) ואפילו הגיעו כמה מרצים.

ועל מנת להזכיר לכם את כל "הכיף" נציין כמה חוויות קצה:

היה לך פרצוף של אייל (מ-כ-י-נ-ה) שומע "מלחמת ע-ת-י-ק-ו-ת" יה. היה לך פרצוף אחי של אסתרי שומע סיפורי חב"י מגינדן יה. היה לך פרצוף אחי כשמישהו מהכפר דופק לך בשבוע שטח: "שים קינמון בקוואקר זה טיל" יה.

היה לך פרצוף אחי של סבח קולט שמרצה כן הגיע יה.

בקיצור אחרי כל ה"עונג" הזה הגענו לדבר האמיתי והוא לא הולך לאכזב אתכם. יה.

שלכם,
לימור

סתם.. צוות חק"י יא בני בליעל.

שעה	תוכן
13:30-14:15	ארוחת צהריים
14:15-15:30	שיחה עם ג'יימי
15:30-15:50	Kahoot
15:50-16:00	הפסקה
16:00-16:20	פתיחה
16:20-17:20	חברותות - בהנחיית ועדת תכנים
17:20-17:30	הפסקה
17:30-18:30	שיעור על הר הבית יובל וטל
18:30-20:00	ארגונים העמסות וקיפולים
20:00-21:00	ארוחת ערב
21:00	לילה טוב כי קמים מוקדם

ג'יימי אלגרוד מדריך ומורה דרך

יום שלישי

יום שלישי - בית II ובית I

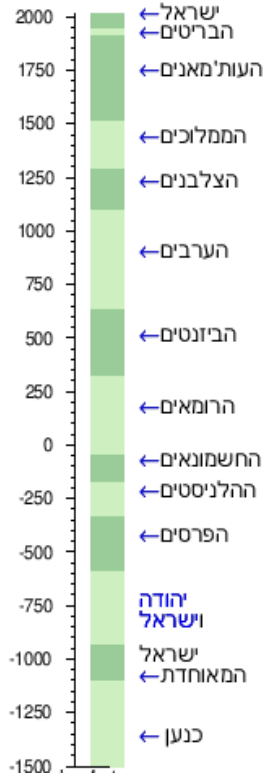
15.1

קצת על תקופת הבתים

בית המקדש הראשון נבנה בירושלים על ידי שלמה המלך, ומאז עלתו יותר מ-400 שנה. המקדש היה מקום הפולחן המרכזי, הקריבו בו קרבנות, העלו אש את הביכורים, ועלו אליו ארלם בשלושת הרללים (פסח, שבועות וסוכות). בית המקדש נחרב בידי נבוכדנצר מלך בבל בשנת 586 לפני הספירה, לאחר שצדקיהו מלך יהודה לא סר למרותו ומרד בו. חרב השם הוללה לבלם.

בית המקדש השני נבנה כ-70 שנה לאחר חורבן הבית הראשון, על ידי אלתי בבל (שליית "עזרא ונחמיה"), ששב לירושלים לאחר שקיבלו רישיון מכורש מלך פרס. בית המקדש השני עמד על תלו כ-580 שנה. בתקופת המלך הורדוס, בסוף המאה הראשונה לפני הספירה, בית המקדש ה"ע לשיא פארו ונחרב על ידי טיטוס הרומאי בשנת 70 לספירה, בעקבות המרד הצדון.

המקום שעליו עמדו בית המקדש הראשון והשני נקרא הר המזריה או "הר הבית". הכותל המערבי הוא הקר המערבי של החומה שהקיפה את שטח הר הבית.

תוכן	שעה
תדריך	5:45-6:10
קו 215 לגבעת התחמושת	6:10-6:40
ארוחת בוקר ונסיעה לעיר דוד	6:40-7:30
נסיעה וסיוור עיר דוד עליון	7:30-11:00
סדנא	11:00-12:00
ירידה לפיר וורן ומערכת המים	12:00-12:40
נקבת השילוח	12:40-13:30
ארוחת צהריים	13:30-14:15
פתיחה- בית שני	14:15-14:35
סיוור בית שני	14:35-15:35
מעבר בתעלת הניקוח לרחוב הרודיאני	15:35-15:45
הגן הארכאולוגי דודסון	15:45-16:40
עלייה לרובע היהודי ולפרבר ההרודיאני	16:40-17:00
הפרבר ההרודיאני	17:00-17:40
סדנא	17:40-18:40
סיכום יום	18:40-19:00
נסיעה משער ציון ליער השלום	19:15
תדריך והליכה לבית של נעה	19:45

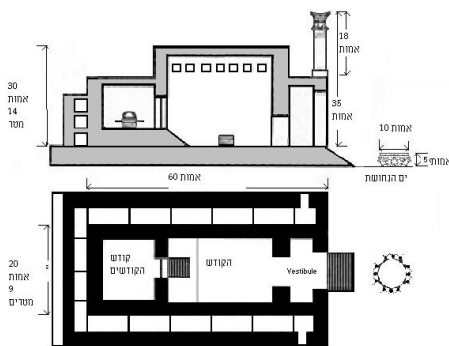
עיר דוד - היא אתר ארכאולוגי שבו שכנה ירושלים הקדומה החל מראשית ימיה, בתקופת הברונזה התיכונה, והיא המשיכה להיות מיושבת עד לאמצע ימי הביניים. בשלהי התקופה העות'מאנית חודש היישוב במקום, וכיום האתר הוא חלק משכונת ואדי חילוה שבסילוואן, או שכונת "עיר דוד", כפי שהיא מכונה בעברית החל משנות ה-90 של המאה ה-20. עיר דוד ממוקמת על גבעת העופל, הגבעה הדרום-מזרחית של אגן העיר העתיקה.

נביא - בתקופות הקדומות, היה אדם שהיה מתקשר עם אל כלשהו. אל הנביא היו מגיעים אנשים שרצו להתייעץ בקשר לייעודם או עתידם, דברים שבהווה, או קבלת תמיכה ומזור נפשי. לעיתים רבות מלכים היו מחזיקים בחצרם, נביא מיוחד שייעץ להם מבחינה אסטרטגית. בעוד שבאומות העולם תפקיד הנביא הצטמצם למסירת העתיד וראיית דברים נסתרים בישראל הנביא אחז בעמדה מוסרית ושיפוטית, והיה בעל תפקידים נוספים: מתווך בין העם לאלוהים, מחנך רוחני ומוכיח בשער, ובשל כך נביאים לעיתים היו בעימות עם העם ומנהיגיו. יחסו של הנביא אל העם היה אמביוולנטי, מחד גיסא - הוא אחד מהם, ומאידך גיסא - הוא נציג האל בעולם.

נקבת השלח - הידועה גם כנקבת חזקיהו, היא מנהרה מפולשת בירושלים, שדרכה הועברו מי מעיין הגיחון תחת בתי עיר דוד ממזרח למערב, לאורך יותר מחצי קילומטר. הנקבה, שנחצבה בימי חזקיהו המלך במאה השמינית או השביעית לפנה"ס, לפני כ-2,700 שנה, שוכנת בתחומי הגן הלאומי עיר דוד, וזכתה לכינוי "המפעל המרשים ביותר מבין מפעלי המים הקדומים בארץ". ייחודה ההיסטורי של הנקבה הוא בהיותה הראשונה בתולדות ירושלים, שיצרה מקור מים בתוך החומות עבור תושבי העיר, דבר בעל חשיבות מכרעת בימי מלחמה. בנקבה נתגלתה כתובת השילוח, המספקת פרטים אותנטיים על דרך חציבתה, והיא אחת הכתובות הבודדות בעברית ששרדו מתקופת בית ראשון.

תקופת בית ראשון - היא התקופה בהיסטוריה של עם ישראל, על פי המסורת, שהחלה עם תקופת המלכים ונסתיימה בחורבן מקדש שלמה על ידי נבוכדנצר השני בשנת 586 לפנה"ס. בתקופת זו נכללת גם תקופת מלכות שאול ודוד, שקדמה לבניית בית המקדש. מיקום המקדש הראשון היה במרכזו של הר הבית אך המיקום המדויק אינו ידוע. ישנה מחלוקת בין המלומדים בדבר המיקום המדויק של הדביר. חלק סוברים כי הדביר היה ממוקם במקום בו מצויה כיום כיפת הסלע, ואילו אחרים סוברים כי מזבח הנחושת עמד במקום בו מצויה כיום אבן השתייה ואילו הדביר עמד מערבה ממנה.

תקופת בית שני - היא תקופה בתולדות עם ישראל, אשר החלה בראשית שיבת ציון בשנת 538 לפנה"ס, בר כוכבא, אשר הסתיים בתבוסה והרס נרחב ליישוב היהודי בארץ ישראל. במהלך התקופה הייתה התפתחות תאולוגית ורוחנית שכללה יצירה תרבותית ודתית ענפה וכן את עלייתם ונפילתם של זרמים דתיים, כהנים ומנהיגים. בתקופה זו נחתם התנ"ך, נכתבו הספרים החיצוניים והמגילות הגנוזות. במשך התקופה החל התהליך הארוך של יצירת קובצי הדינים וההלכות הכלולים בתורה שבעל פה, אשר הפכו לימים למשנה ואחר כך לתלמוד. סדרי התפילה החלו להתגבש, והזהות היהודית פשטה צורה והחלה ללבוש צורה חדשה. במהלך רוב תקופה זו היה בית המקדש בירושלים למרכזו הרוחני והדתי אם כי במהלך חלק מן התקופה היו קיימים בתי מקדש נוספים בגלות, אשר אף בהם היו מקריבים קורבנות, ונהוגה הייתה שם עבודת הכהנים כפי שהייתה נהוגה בבית המקדש אשר בירושלים.

שרטוט של בית המקדש הראשון על פי

ביאור התנ"ך - חתך ממזרח למערב 8

הגן הארכאולוגי ירושלים או גן העופל - (העפֿל, כינוי מקראי לחלק מסוים של עיר. במקרא, עופל מזכר בהקשר לשתי ערים: שומרון וירושלים) הוא אתר תיירות המשתרע בצפון העופל בירושלים, למרגלות הכותל הדרומי של הר הבית, וכולל את מחיאון מרכז דוידסון. בגן ממצאים ארכאולוגיים קדומים ומאוחרים, החל מתקופת הברונזה לפני כ-5,000 שנה, ועד ממצאים מהתקופה העות'מאנית לפני כ-100 שנה. חשיבותו העיקרית של הגן בשפע המבנים והממצאים מימי בית המקדש השני המוצגים באתרם. הגן הארכאולוגי צמוד להר הבית, ומאגף את כל הכותל הדרומי, וחלק מהכותל המערבי. שטח הגן הוא כ-20 דונם, בחלקו תחום בחומת העיר העתיקה, ובחלקו חורג ממנה.

הפרבר ההרודיאני הוא מחיאון ברובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים המציג מספר בתים רחבי היקף של שכונת פאר שעמדה במקום (העיר העליונה של ירושלים בתקופת הבית השני) בתקופת שלטונו של המלך הורדוס ובתקופה שלאחר מכן עד חורבן בית המקדש השני בשנת 70 לספירה.

הבניינים התגלו בעת שיקום הרובע היהודי לאחר מלחמת ששת הימים, בחפירות ארכאולוגיות שנערכו במקום על ידי משלחת ארכאולוגית בראשותו של פרופ' נחמן אביגד. במקום מוצגים מספר מבנים לציבור (לא כל המבנים שהתגלו מוצגים לקהל). שיטת החפירות הארכאולוגיות, בשל מחסור בזמן ובכוח אדם, הביאה לכך שלאחר חפירת יסודות הבתים כוסו המוצגים, ועליהם נבנו הבתים. לאחר מכן, עם סיום בניית מבנה המגורים נחפרו הממצאים מתחת לרצפת המבנה.

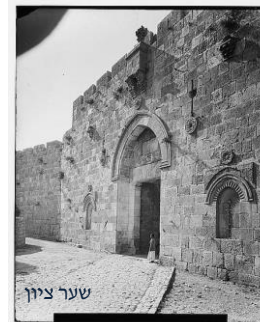
שער ציון- הוא אחד משערי ירושלים, הנקרא גם "שער דוד", "שער הרובע היהודי" או "שער היהודים" והוא משמש לכניסה לרובע היהודי. זהו שער תפנית, כלומר הכניסה דרכו היא ב-90 מעלות ימינה, כדי להקשות על התקפת אויב (בדומה לרוב שערי החומה). אבני החומה מסביב לשער מנוקבות בחורי כדורים, שריד לקרבות העזים שהתחוללו במקום במלחמת העצמאות.

הארכאולוג הבריטי צ'ארלס וורן,
הארכאולוג הראשון שחפר
באזור העופל בין השנים 1850–1860

אחרי 1967 הוצב בתוך השער לוח זיכרון לזכר לוחמי הפלמ"ח והפריצה לרובע, תה לשונו:

"אור ליום ג' ט"ו באייר תש"ח כבשו אנשי הפלמ"ח הראל את הר ציון. למחרת, טרם עלות השחר, פרצו את שער ציון עשרים ושנים לוחמים, חשים לעזרת מגיניו האמיצים של הרובע היהודי. במו גופם בלא שריון ותותח, חרפו את נפשם על חומות ירושלים. העובר בשער הזה יזכרם."

כתבי המארות הם טקסטים מאגיים שנכתבו במצרים העתיקה. הכתבים נועדו לפגוע בקבוצת אנשים ומקורם במסורת מהממלכה הקדומה בשושלת ה-6. מהממלכה התיכונה (2000-1750 לפנה"ס) ישנן שתי קבוצות של כתבי מארות: קבוצת ברלין שנכתבו על גבי חרסים, וקבוצת בריסל שנכתבו על גבי צלמיות.

כתבי המארות הם עוד עדות לידע המצרי על הגאוגרפיה, הדמוגרפיה והממשל בארץ ישראל. כל השמות שזוהו בקבוצה הראשונה נמצאו בקבוצה השנייה. יכול להיות שהשינויים במספר השליטים ביישובים הנזכרים בין שתי הקבוצות, מעידים על שינויים חברתיים בארץ ישראל, עדות לקיומן של ערי מדינה בארץ ישראל בסוף השושלת ה-12, שנשלטת על ידי שליט אחד. אולי גם האזכור של יותר יישובים בקבוצת בריסל, שהיא הקבוצה המאוחרת, מעיד על הגידול העירוני בארץ ישראל עד סוף השושלת ה-12.

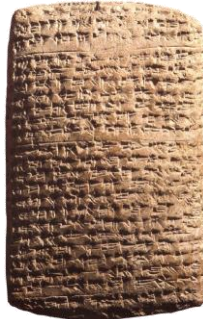
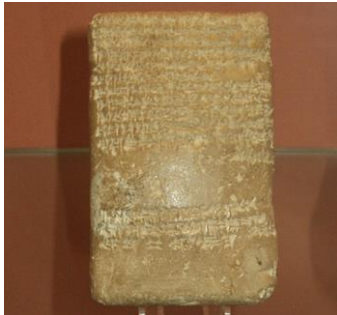

כתבי מארות על גבי שברי חרס

כתבי אל עמארנה

מכתבי אל-עמארנה הם מכתבים המתוארכים לאמצע המאה ה-14 לפנה"ס, שנכתבו על ידי שליטים שונים, ברובם שליטים כנעניים, ונשלחו אל מלך מצרים במשך תקופה של כ-20 שנה, בימי המלכים אמנחותפ השלישי, אח'נאטון ותות ענח' אמון. חלק מועט מהמכתבים נכתבו על ידי אמנחותפ השלישי לשליטים אחרים.

מכתבים אלה התגלו באל-עמארנה שבמצרים התיכונה ומהווים מקור עיקרי להכרת ארץ ישראל בתקופת הברונזה המאוחרת. צבר המכתבים מכיל 382 תעודות, חלקן בשברים קטנים. 350 מתוכם הם מכתבים או רשימות של מתנות, ואילו 32 לוחות מכילים מסמכים אחרים: ספרות מיתולוגית מסופוטמית, חיבורים דידקטיים, מילונים ורשימות אלים. חלק מהלוחות נמצאו שבורים וקטועים עד שלא ניתן לסווגם. רוב המכתבים נשלחו על ידי שליטי כנען, שהייתה תחת חסות מצרית, ומקצתם ממעצמות אחרות באזור.

אחד ממכתבי אל עמארנה, מכתבו של עזירו מלך ממלכת אמורו לפרעה.

קבוצות שונות ביהדות בתקופת בית II

איסיים - היו קבוצה יהודית סגפנית מתקופת בית שני ששמה נודע מכתביהם של שלושה מחברים שחיברו ספרים במאה הראשונה לספירה ביוונית או לטינית: פילון, פליניוס הזקן ויוסף בן מתתיהו (יוספוס פלביוס). לדברי יוסף בן מתתיהו, מקור הקבוצה בזמן בית חשמונאי, עת נוצרו זרמים שונים (ובהם הצדוקים והפרושים) כתוצאה מפיצול ביהדות. לא נותר שריד ברור לאיסיים, אם כי רוב החוקרים מזהים אותם עם כת ה'יחד', מחברי מגילות ים המלח, הגם שאחרים חולקים על כך.

לאחר מציאת מגילות ים המלח רבים מהחוקרים זיהו את כת ים המלח שחייתה בקומראן, ונקראה במגילות "עדת היחד", עם האיסיים, למרות שהמגילות מציגות אידיאלים שונים במקצת מאלו שתארו ההיסטוריונים.

בעלי המגילות התבדלו מעם ישראל ויצרו הגות דואליסטית המחלקת את האנושות לשני מחנות נבדלים: "בני האור" - אנשיהם - ולעומתם שאר ישראל ואומות העולם - "בני החושך". הם ראו את שאר ישראל (ובעיקר הפרושים והחשמונאים) כחוטאים ורק את עצמם כמקיימי המצוות.

פרושים - היו אחת מהכיתות היהודיות העיקריות בתקופת בית שני. הם האמינו בהיותה של התורה שבעל פה בפרשנותם תקפה ומאוחדת עם התורה שבכתב ונתונה מסיני כמותה, בסמכות חכמים לפרש ולהורות על בסיס שתיהן, בתחיית המתים לעתיד לבוא ובשכר ועונש בעולם הבא. הפרושים זוהו עם השכבות העממיות, ויריביהם העיקריים היו הצדוקים האריסטוקרטיים ששללו את התורה שבעל פה ואת האמונה בתחיית המתים. כמו כן, היו מצויים במתיחות גם עם כיתות בית שני האחרות, כמו האיסיים ונוצרים הקדומים. תפישתם נותרה דומיננטית לאחר חורבן בית שני והפילוג היהודי-נוצרי, והפרושים היו קודמיה של היהדות הרבנית ובמידה רבה מעצביה של היהדות המוכרת בימינו.

צדוקים - היו כיתה יהודית מרכזית בימי בית המקדש השני. עקב מיעוט מקורות ידוע עליהם מעט בוודאות, אך מוסכם כי החזיקו בפרשנות שונה למקרא, דחו את התורה שבעל פה בפרשנותה הפרושית ושללו את האמונה בתחיית המתים. הם היו מזוהים עם האריסטוקרטיה ומעמד הכהונה, ונראה שהיו קרובים מאוד ואולי זהים עם כיתת הביתוסים. הם היו יריביהם העיקריים של הפרושים ובין הכיתות החשובות ביהודה בתקופת בית שני ומיד אחריו, לצד האיסיים, הנוצרים וקבוצות אחרות. בתקופה זו היו בתוך ישראל מחלוקות הלכתיות ורעיוניות רבות ובמיוחד בין הצדוקים לפרושים. מעדויות במקורות נראה שהצדוקים היו עשירים וקרובים לשליטיהם ההלניסטים ולתרבותם. הורגש ריחוק בינם לבין המוני העם - שהביעו מורת רוח מהשלטון היווני ותמכו בפרושים בשל צניעותם ברוח ובממון.

סיקריים - היו קנאים קיצוניים שהתבלטו בתקופת המרד הגדול של יהודה נגד הכובשים הרומאים. הסיקריים היו ידועים כקבוצה אלימה, שאינה בוחלת באף אמצעי, כולל רצח פוליטי, כדי להשיג את מטרם: *עצמאות יהודית אל מול רומא*. יוסף קלזנר משייך את הסיקריים אל קבוצת איסיים פעילה שניסתה בכוח להביא את המשיח המיוחל, גם באמצעות טרור. הסיקריים פעלו גם נגד החברה היהודית הגבוהה, שהייתה קרובה יותר לשלטונות הרומיים, כמגמה לשינוי חברתי. כך לדוגמה הם הציתו את הארכיון העירוני שבו היו שמורים שטרות החוב. פעולותיהם במישור זה הקנו להם אהדה אצל השכבה הענייה של האוכלוסייה.

יום רביעי

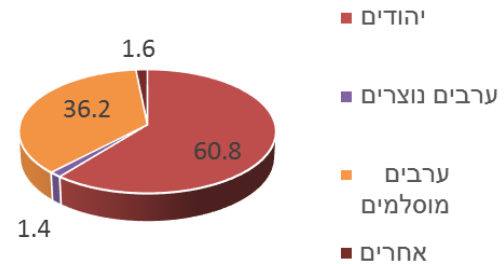
יום רביעי - קדושה דתות ומה שבניהם

16.1

תוכן	שעה
השכמה, התארגנות וקיפולים	5:45-6:30
ארוחת בוקר	6:30-7:00
נסיעה להר הבית	6:50-7:30
עלייה להר הבית וסיור	7:30-10:00
עיבוד להר הבית	10:00-11:15
הרובע הנוצרי	11:15-13:15
ארוחת צהריים	13:15-14:00
שיחה עם הנזיר אלברטו	14:00-15:00
סדנת עיבוד "חוק שימור הקודש"	15:10-16:00
סיור זיכרון משה ומאה שערים	16:10-18:00
שיחה עם מנחם איזן	18:00-19:00
סיכום יום	19:00-19:20
נסיעה ליער השלום	19:20-20:00
התמקמות וארוחת ערב	20:00-21:30
ערב שירה פואטי	21:30

אוכלוסיות בירושלים

המקומות הקדושים

הר הבית - הוא מתחם קדוש בחלקה הדרום-מזרחי של העיר העתיקה בירושלים. בימינו המתחם שטוח ברובו, בצורה כמעט מלבנית, שטחו כ-140 דונם, והוא מגיע לגובה של 743 מטר מעל פני הים בפסגתו. הר הבית הוא המקום בו שכן המבנה הקדוש ביותר ליהודים – בית המקדש (הראשון והשני) – והמקום היחיד, על פי ההלכה, שבו יוכל לשכון המקדש בעתיד. נמצא בו המבנה השלישי בקדושתו למוסלמים הסונים – מסגד-אלאקצה. היהודים פונים לכיוונו בתפילה שלוש פעמים ביום, ומתפללים להקמת בית המקדש השלישי. על-פי המסורות הדתיות השונות, הר הבית הוא המקום ממנו נברא העולם ("אבן השתייה"), בו התקיימה עקידת יצחק, ועל-פי רוב פרשני הקוראן המוסלמים, ממנו עלה מוחמד השמימה עם המלאך גבריאל במסעו הלילי. הר הבית נחשב למקום בעל רגישות פוליטית בינלאומית גבוהה, והמתחם עומד ברקע לסכסוכים רבים בין מוסלמים ליהודים מאז שנות ה-20 של המאה ה-20. המתחם נמצא תחת ריבונות ישראלית, אך מנוהל באופן רשמי על ידי משרד הווקף בירדן.

הכותל המערבי-הוא אחד מארבעת קירות התמך המקיפים את הר הבית זה כאלפיים שנה, משלהי תקופת בית שני ועד ימינו. במסורת היהודית מיוחסת לכותל המערבי קדושה יתרה, וכנראה כבר במאה ה-14 נקבע מקום תפילה בסמוך אליו, המשמש לכך עד היום. לכותל המערבי חשיבות דתית, לאומית והיסטורית, ואלה מביאים אליו מיליוני מבקרים בכל שנה, יהודים וסאינם יהודים - בני מצווה חוגגים שם עם משפחתם, חיילים נשבעים אמונים ברחבתו העליונה, ואישים מרחבי העולם מבקרים בו. הכותל במקרא נחשב מקום בית המקדש למקום קדוש, ואף על הר הבית חלים דיני קדושה שונים תל המערבי נבנה כחלק מסדרת שיפוץ מקיפה ביותר שיזם המלך הורדוס בהר הבית במאה הראשונה לפני הספירה.

כנסיית הקבר - (נקראת גם כנסיית הקבר הקדוש) היא כנסייה גדולה הממוקמת באתר שמרבית המסורות הנוצריות רואות בו כמקום צליבתו, קבורתו ותחייתו של ישו. הכנסייה שוכנת ברובע הנוצרי של העיר העתיקה בירושלים, בסופה של "ויה דולורחה". מקום זה מזוהה כגבעת הגולגולתא (גולגולתא=הוא שם של הגבעה והסלע שעליהם התקיימה לפי המסורת הנוצרית צליבת ישו) הנזכרת בברית החדשה: "וַיְהִי כַאֲשֶׁר זָאוּ אֶל הַמָּקוֹם הַנִּקְרָא גִּלְגֻּלְתָּא, וַיִּצְלְבוּ אֹתוֹ שָׁם". מאז המאה ה-4 לספירה משמשת הכנסייה, הנחשבת לאחת הכנסיות החשובות והקדושות ביותר בעולם, כמוקד עלייה לרגל לצליינים מכל רחבי העולם. על פי המחקר הארכאולוגי, באזור בו עומדת הכנסייה פעלה מחצבה, כנראה עד תקופת הבית השני. בשנת 1099 כבשו הצלבנים את ירושלים לתקופה של כמעט מאה שנים. הם שיפצו את הכנסייה ופיארו אותה אף יותר ממנומכוס, ולמעשה מבנה הכנסייה היום מושתת רובו ככולו על הבנייה הצלבנית.

האוכלוסייה בירושלים - ירושלים היא הגדולה בערי ישראל ובסוף שנת 2016 מנתה אוכלוסייתה 3 700,882 תושבים, שהיוו 10% מאוכלוסיית ישראל. בירושלים גרה האוכלוסייה היהודית הגדולה ביותר בישראל – 100,550 תושבים והאוכלוסייה הערבית הגדולה ביותר בישראל – 600,332 תושבים. בסוף שנת 2016 גרו בירושלים 700,882 תושבים: 61% מהם במזרח העיר (בשטחים שנוספו לעיר בשנת 1967) ו-39% במערב העיר. במזרח העיר גרו הן יהודים (40%), והן ערבים (60%) בעוד שבמערב העיר 99% מהתושבים היו יהודים. מהסקר החברתי שעורכת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בקרב בני 20 ומעלה עולה כי בשנים 2014-2016 (ממוצע השנים) 20% מהיהודים בירושלים הגדירו עצמם חילונים, 26% מסורתיים (מסורתי-דתי ומסורתי לא כל כך דתי), 19% דתיים ו-34% חרדים.

נוף העיר ירושלים

מנזר סן סלבדור - (בספרדית: "San Salvador המושיע הקדוש - כלומר: ישוע הנוצרי) הוא מנזר המצוי ברחוב סנט פרנסיס ברובע הנוצרי שבעיר העתיקה בירושלים, הוא מנזר פרנציסקני שנמצא במיקום זה החל מאמצע המאה ה-16. בשטח המנזר מצויים מבני מגורים לזירים, בית ספר וספרייה, וכן בית דפוס, בתי מלאכה ויקב. השטח עליו בנוי המנזר נרכש בשנת 1560 מידי הכנסייה האורתודוקסית הגאורגית והמנזר נבנה בהדרגה. עם השנים נבנו במתחם המנזר בתי ספר לבנים ולבנות וכמו כן בית דפוס ואף בית מלאכה לבניית עוגבים הפעיל עד היום. מבנה הכנסייה שבמנזר נבנה בשנת 1885 על פי תוכניותיו של האב הפאלה צ'ינגולאני.

נזיר - הוא אדם הנוטל על עצמו לתקופה קצובה או לכל חייו סייגים הקשורים בתענוגות החיים; סייגים אלה משתנים מתרבות למשנתה. מקובל להבדיל בין סגפן, החי בחברה אך מוותר על הנאות שונות לבין נזיר הפורש במידה חלקית או מלאה מהחברה.

נבונה הזים מוקדשים חלק מהילדים עוד בגיל צעיר לעבודה במנזר, בו הם מתחנכים, חיים חיי שיתוף ומקדישים את עצמם לעבודה רוחנית ולמדיטציות. ישנם מנזרים שלומדים בהם אמנויות לחימה שונות, במטרה לחשל את הנפש, ולהתעלות מעל מגבלות הגוף.

נזירות הנזיר קובע תקופה מוגדרת מראש לצורך ההתנזרות, בה הוא מחויב להימנע מצריכת כל מוצר הקשור בענבים ויין (כגון חומץ, וצימוקים), להימנע מטומאת מת (לדוגמה מגע במתים או קברים) ושלא לספר או לגלח את שיער ראשו וזקנו. להבדיל מדתות אחרות, ביהדות הנזיר אינו אסור ביחסי אישות. קבלת איסורי הנזירות היא לפי תקופת זמן שהנזיר בוחר מראש, כאשר תקופת הנזירות יכולה לנוע בין נזירות מינימלית למשך חודש, ועד קבלת נזירות לכל החיים.

נצרות הנזירים נודרים נדר נזירות הכולל הימנעות מנישואין ואוננות, והקדשת עצמם לאל ולהליכה בדרכי ישו ושליחיו. בראשית ימי הנצרות - ובמידה פחותה יותר גם לאחר מכן - רוב הנזירים היו אנשים מתבודדים שהסתובבו במדבריות. רק במאה ה-4 לספירה החלו הנזירים להתקבץ במקומות מסוימים - במנזרים. מייסדי מוסד הנזירות היו אנטוניוס הגדול במזרח, שנחשב גם כאב הנזירות הנוצרית בעולם, ובנדיקטוס הקדוש במערב. זה האחרון ייסד לא רק מנזר אחד כי אם מסדר שלם של נזירים, בכך שחיבר תקנון שעל-פיו פעלו מספר מנזרים. מאוחר יותר, תקנון זה היווה את הבסיס למסדרים נוספים שקמו.

הנזורה בנצרות היא משפחה של מסורות דתיות דומות שהחלה להתפתח במסגרת הכנסייה הנוצרית אחרי שהנצרות הפכה לדת מותרת בקיסרות הרומית, בהתבסס על דוגמאות ואידיאלים מכתבי הקודש, אף שמוסד הנזורה כפי שהיה קיים אינו מופיע בכתבי הקודש הנוצריים. המכנה המשותף לנזורה הנוצרית הוא מסירות לעבודת האל (Opus Dei) עם הסתגרות עצמית ופרישות מהעולם.

על פי הכנסייה הנוצרית, נזיר הוא אדם שנשבע לשמור לא רק על הציוויים של הכנסייה, אלא גם על ההדרכה האוונגליונית (למשל, נשבע שהוא ישמור על עוני, פרישות וציות). הנזיר אמור להתמקד באידיאל של החיים הדתיים, או ב"מצב המושלם".

מגדל מנזר סן סלבדור

מנחם אייזן- חסיד קרלין, יו"ר המנהל הקהילתי גאולה-שכונת הבוכרים ומנהל מערך הלימודים בקמפוס שטראוס.

מאה שערים- היא שכונה חרדית ותיקה במרכז ירושלים, בקרבת מרכז העיר והעיר העתיקה. זו אחת השכונות היהודיות הראשונות, שנבנו מחוץ לחומות ירושלים העתיקה והייתה השכונה החמישית שנבנתה מחוץ לחומות העיר, והייתה אז הגדולה והמרוחקת ביותר. הוקמה בידי אנשי היישוב הישן היוצאים מהעיר העתיקה. בתי השכונה נבנו במקור כחומה רציפה, מטעמי ביטחון, וקירותיהם החיצוניים מקיפים חצר פנימית גדולה. כמו בעיר העתיקה באותם ימים, השערים נסגרו עם רדת הלילה ונפתחו שוב עם בוקר. בחצר מוקמו בורות המים המרכזיים של השכונה. עם גידול אוכלוסיית השכונה נבנו בתים נוספים בתוך אותה חצר, כך שאיבדה במידה רבה את אופייה המקורי. השכונה מורכבת כיום מרוב מוחלט של חרדים המשתייכים לזרמים שונים, בעיקר חסידים וליטאים, וכוללת עשרות ישיבות, בתי כנסת וכוללים. נכון ל-2016, מתגוררים בה כ-9,400 בני אדם.

אופייה המיוחד של השכונה מושך קבוצות תיירים וביקורים אלה גורמים לעיתים לחיכוכים בין המבקרים לבין חלק מהתושבים, המתנגדים בעיקר לכניסת נשים בלבוש שנתפס על ידם כבלתי צנוע. בשבתות וחגים סגורה השכונה לכניסת כלי רכב. חברת אגד אינה נכנסת לשכונה עקב הפגנות של מיעוט קיצוני הטוען שהחברה מחללת שבת. באוקטובר 2011 פסק בג"ץ כי בשכונה לא תתאפשר עוד הקמת גדרות, מתיחת בדי יוטה או הצבת סדרנים פרטיים, כדי לאכוף הפרדה בין גברים לנשים.

זרמים בחברה החרדית- היהדות החרדית היא חטיבת זרמים ביהדות האורתודוקסית המתאפיינת בהקפדה רבה יחסית על שמירת מצוות וקיום ההלכה, ובשמרנות מבחינת תרבותה ואורח חייה.

פלגים עיקריים בציבור החרדי

- **ליטאים**- הוא כינויה הנפוץ של תת-קבוצה ביהדות החרדית, הכוללת חרדים אשכנזים שאינם חסידים או "ירושלמים"
- צאצאי בני היישוב הישן. הליטאים מכונים כך בשל היותם משמרים במידה רבה את המסורת של ישיבות ליטא.
- **חסידים**- החסידות היא תנועה רוחנית-חברתית יהודית שקמה באמצע המאה ה-18 במערב אוקראינה של היום
- והתפשטה במהירות ביהדות מזרח אירופה. למחוללה של החסידות נחשב הבעל שם טוב. תלמידיו בראשות המגיד
- ממזריטש פיתחו את תורתה והפיצו אותה.

- **ספרדים**- הם זרם בתוך החברה החרדית בישראל, הכולל חרדים יוצאי ארצות האסלאם. הזרם החרדי-ספרדי מונה בעשור השני של המאה ה-21 בישראל, לפי הערכות, כ-200 אלף נפשות. חרדיות ספרדית זו תופעה שהחלה להתפתח רק לאחר קום המדינה, עם המפגש בין יהדות ארצות האסלאם ליהדות החרדית המזרח אירופאית במוצאה, והיא עדיין בשלבי התפתחותה, כשספרדים רבים עומדים על קו התפר שבין חרדים לדתיים או דתיים לאומיים.

- **נטורי קרתא**- (מארמית- שומרי העיר), היא קבוצה חרדית קטנה המוכרת בהתנגדותה החרפה למדינת ישראל ולציונות. חברי הקבוצה מאמינים שקיומה של מדינה יהודית טרם בוא המשיח איננו לגיטימי, והם רואים בהקמת המדינה ובקיומה "התגרות באומות" הגורמת לשפיכות דמים, במלחמות ובפיגועים. הקבוצה קרובה מאוד בהשקפתה לעדה החרדית, אך נבדלת ממנה ונחשבת קיצונית ממנה.
- **חרדים לאומיים**- בציונות הדתית ישנה קטגוריה של "חרד"לים" (ראשי תיבות של חרדי לאומי). על אף שמם, הם אינם מהווים חלק מהיהדות החרדית, אך קיימים ביניהם מספר מרכיבים משותפים. הדבר מתבטא בדגש רב יותר על קיום מצוות, בשמרנות דתית ובהחשבת התורה כערך עליון. מחויבות מוחלטת לערך עליון זה, קיימת גם אצל אורתודוקסים אחרים המבקרים את החברה החרדית, כגון בהגותו של ישעיהו ליבוביץ.

כיכר השבת במאה שערים

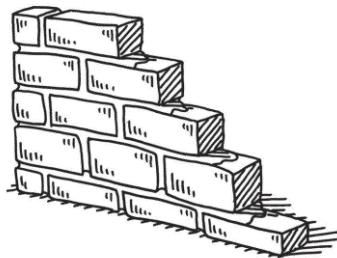
צנחנים כובשי הכותל - מוטה גור

כאשר נכבש הר הבית על ידי היוונים, שחררוהו המכבים. במחריבי הבית השני נלחמו הקנאים ובר-כוכבא. כאלפים שנה היה הר הבית אסור ליהודים. עד אשר באתם, אתם הצנחנים, והחזרתם אותו לחיק האומה. הכותל המערבי - אליו פועם כל לב - שוב בידינו. יהודים רבים שמו נפשם בכפם, לאורך ההיסטוריה הארוכה שלנו, על מנת להגיע לירושלים ולחיות בה. שירי געגועים לאין ספור הביעו את הכמיהה העמוקה הפועמת בלב היהודי כלפי ירושלים. במלחמת השחרור נעשו מאמצים עצומים להחזיר לאומה את לבה-העיר העתיקה והכותל המערבי. בידכם נפלה הזכות הגדולה להשלים את המעגל, להחזיר לעם את בירתו ומרכז קודשו. צנחנים רבים, מחברינו הוותיקים והטובים ביותר, נפלו במערכה הקשה. היה זה קרב עז ונמרץ, בו פעלתם כגוף המועך כל אשר לפניו מבלי משים לפצעיו הוא. לא טענתם, לא התאוננתם, לא צווחתם. רק קדימה חתרתם - וכבשתם. ירושלים היא שלכם לנצח.

תצלום הצנחנים בכותל
המערבי

יום זמירי

יום זומישי - העיר המאתגרת בעולם

17.1

גדר ההפרדה

היא מחסום הפרדה הנבנה על ידי ישראל בעיקר לאורך הקו הירוק מאז 2002, לשם מניעת מעבר בלתי מורשה של פלסטינים מיהודה ושומרון למרכזי אוכלוסייה ישראלים, במטרה למנוע חדירת מחבלים פלסטינים, ובכללם מחבלים מתאבדים.

שעה	תוכן
06:00-08:00	התארגנות וארוחת בוקר
07:45-13:00	נסיעה סיור בגדר הפרדה
13:00-13:45	ארוחת צהריים
14:00-15:00	שיחה עם עופר ברקוביץ'
15:00-15:45	הצגה: פגישה בבית הנשיא
15:45-16:30	עיבוד
16:30-18:00	שיחת סיכום
18:00	פריסה לדרך והתקפלות
18:30	הקפצה למרכזית

התעוררות בירושלים היא תנועה פוליטית והמפלגה הגדולה ביותר במועצת העיר ירושלים עם שבעה חברי מועצה. בראשות התנועה עומד עופר ברקוביץ, סגן ראש העירייה לשעבר. תנועת התעוררות נוסדה בשנת 2008 על ידי קבוצת צעירים ירושלמים, חילוניים ודתיים, במטרה לקדם את האוכלוסייה הצעירה והיצירתית של ירושלים ולחזק אותה כ"עיר ציונית פלורליסטית ויצרנית".

עופר ברקוביץ' - הוא יושב ראש סיעת "התעוררות בירושלים", חבר מועצת העיר ירושלים והיה מועמד מטעם סיעת "התעוררות" לראשות העיר ירושלים בשנת 2018. לשעבר, סגן ראש עיריית ירושלים ומחזיק תיקי התרבות, הפיתוח הכלכלי ומרכז העיר.

יצחק בן צבי - נולד ב-6 בדצמבר 1884 ונפטר ב-23 באפריל 1963. היה נשיאה השני של מדינת ישראל, חלוץ בתקופת העלייה השנייה, היסטוריון ומראשי תנועת העבודה בארץ ישראל. בין תפקידיו הציבוריים היה ממייסדי "פועלי ציון", יו"ר הוועד הלאומי, חבר ועד הקהילה בירושלים וחבר הכנסת מטעם מפא"י. כחוקר עסק בתולדות עם ישראל וארץ ישראל והתמקד בחקר קהילות ישראל השונות, בראשן עדות המזרח. נבחר שלוש פעמים לכהונה כנשיא מדינת ישראל. במסגרת תפקידו הרבה בן-צבי לעסוק בענייני רשויות מקומיות, ובייחוד ירושלים, ובענייני חוקה ודיני עונשין. בן-צבי נפטר שבוע לפני יום העצמאות והובא לקבורה בהר המנוחות, לצד קברי הוריו.

דברי ההספד שנשא ראש הממשלה בן-גוריון אמר:

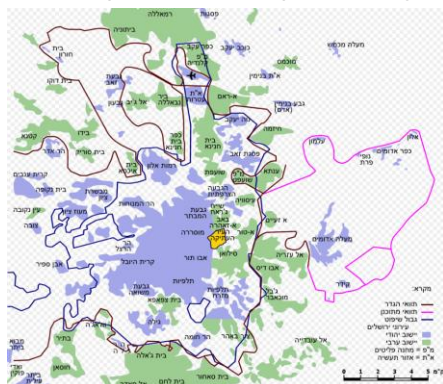
"לא הכרתי איש רב פעלים וגדול רוח ויחד עם זאת צנוע, ענו ופשוט בכל הליכותיו עם גדולי עמים ועם פשוטי עם כמוהו. הוא גילם בתוכו אהבת ישראל ואחדות ישראל כאשר לא הצליח לעשות איש בימיו, והעם כולו הרגיש בדבר, ואיני יודע עוד איש אחד בדורנו שזכה לאהבת כל העם, בכל עדותיו ושבטיו, לאהבה תמה ושלמה כזו, שזכה לה יצחק בן-צבי"

"קיבוץ גלויות הוא הרעיון המרכזי הנעלה ביותר של המדינה הזאת." ~ בנאום הכרתו לתפקיד נשיא המדינה, 1952

עוטף ירושלים - הוא שמו של קטע בגדר ההפרדה באזור ירושלים. מטרת תוואי הגדר באזור זה לחצוץ בין ריכוזי האוכלוסייה הישראלים והפלסטינים, על מנת לשפר את הביטחון בישראל. אורכו של עוטף ירושלים עומד על 168 ק"מ, מהר אדר בצפון ועד גוש עציון בדרום. ב-2004 הוקמה מפקדה ייעודית של משמר הגבול באזור זה.

מטרתו המוצהרת של עוטף ירושלים לפי מדינת ישראל, בהיותו חלק של גדר ההפרדה, היא ביטחונית - מניעת כניסת מחבלים מתאבדים ומפגעים אחרים אל ערי ישראל. עם זאת, הפלסטינים וגורמים שונים בישראל ובעולם טוענים כי קיים פער בין הצהרותיה לבין כוונותיה האמיתיות של מדינת ישראל.

מפת עוטף ירושלים

A series of horizontal lines for writing, with a vertical red line on the right side.

מידע נוסף

כותבים על ירושלים...

"יושבת לה ירושלים כנשר הנושא גחליו על כנפיו.

יש שכונות מיוחדות לאשכנזים ויש שכונות מיוחדות לספרדים, ויש מהן שאשכנזים וספרדים דרים בהן כאחד. יש מהן שיושביהן תימנים או גורזים או מערבים או פרסים, ויש מהן שכמה עדות יושבים בהן כאחד. יש מהן שבעוונותינו יצאו מידי ישראל, ויש שמחמת קטנותן נשתכח שם שקראו להן. ואין לך כל שכונה ושכונה שאין בה בית כנסת, ויש שהעמידו כמה בתי כנסיות ובתי מדרשות ותלמוד תורה וישיבות, וכל שאדם מישראל צריך לגופו ולנשמתו. משנתרחבה ירושלים ניטלה חשיבותה של החזקה, וכל הממון שהשקיעו בה יצא לבטלה. אבל בתים שנבנו קיימים ועומדים, ואף הם מתרחבים והולכים, אלו מוסיפים חדר ואלו בונים עליה, אלו שני חדרים ואלו שתי קומות, ושוב אין אדם אומר צר לי המקום שאשב בירושלים."

[ש"י עגנון | תמול שלשום]

פסלו של רבי יהודה בן שמאי בחצר "זיכרון ספרד" שבקיסריה

רבי יהודה בן שמואל הלוי (ריה"ל) - חי בקירוב במהלך השנים 1075-1141. היה משורר ופילוסוף בתור הזהב של יהדות ספרד, מגדולי הכותבים היהודיים בימי הביניים ובכלל.

יפה נוף משוש תבל קריה למלך רב.
לך נכספה נפשי מפאתי מערב!
המון רחמי נכמר כי אזכרה קדם,
כבודך אשר גלה ונוד אשר חרב.
ומי יתנני על פנפי נשרים, עד
ארוה בדמעתי עפרך ויתערב!
דרשתיך, ואם מלךך אין בך ואם במקום
צרי גלעדך - נחש שרף וגם עקרב.
הלא את-אבניך אחונן ואשקם
וטעם רגביך לפי מדבש יערב!

ר' יהודה הלוי, מתוך **מקבל ערב**

מאורעות תרפ"ט- (בפי הערבים ת'ורת אל-בראק, בתרגום לעברית: "מהפיכת אל-בוראק", שמו הערבי של הכותל) היו סדרה של פרעות אלימות ומעשי טרור מצד ערביי ארץ ישראל נגד היישוב היהודי בארץ ישראל, שאירעו בין ה-23 באוגוסט 1929 (י"ז באב תרפ"ט) ל-29 באוגוסט.

במהלך המאורעות נרצחו 133 יהודים ו־339 נפצעו, ננטשו ונחרבו יישובים וקהילות ברחבי ארץ ישראל. מבין הערבים נהרגו 113 ונפצעו 232, מרביתם בידי שוטרים בריטים כחלק מפרעות התרחשו בכמה מוקדים עיקריים בארץ ובניהם: **ירושלים**, חברון, צפת, יפו, ויישובים נוספים.

בט' באב ה'תרפ"ט - 15 באוגוסט 1929 נערכה בכותל הפגנה של יהודים (כמה מהם חברי ארגון תנועת בית"ר) בעד זכותם לחופש הפולחן בכותל. למחרת (יום שישי, 16 באוגוסט 1929), יום הולדתו של הנביא מוחמד, צעדו מפגינים מוסלמים מהר הבית אל רחבת הכותל ושרפו בה ספרי תפילה.

ביום שישי 23 באוגוסט 1929, החל מהבוקר המוקדם, נהרו לירושלים אלפי כפריים מהסביבה, כדי להשתתף בתפילה על הר הבית. רבים מהם היו חמושים במקלות ובסכינים, ובעיר שררה אווירה מתוחה של אלימות. בבוקר, החלו הסוחרים היהודים לנעול את חנויותיהם. אחד הדרשנים במסגד נשא נאום לאומני, בו הסביר שהמוסלמים צריכים להילחם עד טיפת דם האחרונה נגד היהודים. בשעה 11:00 בערך נשמעו על הר הבית כ-20–30 יריות, שנועדו ככל הנראה לשלוח את המתפללים. כמה מאות מהם פרצו אל השוק והחלו לתקוף עוברי אורח יהודים. המון רב מוסלמים חמושים בסכינים יצא משער שכם.

שבת מאנגליה, ולחרדתי מצאתי את הארץ במצב של אי סדר והיא שלל למעשי אלמות בלתי חוקיים.

מתוך אימה למדתי לדעת את מעשי הזועה אשר עשו חבורות אנשי בליעל צמאי דם ורוצחים פראים לבני היישוב העברי מחוסרי מגן מבלי הבדל מין או גיל ואשר נלוו, כמו בחברון, במעשי פראות בל יתוארו, בשרפת בתים וחוות בעיר ובכפר ובמעשי שוד והרס.

מתוך הדועתו של הנציב העליון הבריטי ג'ון צ'יטלור

התאחדות העובדים הכללית

התאחדות העובדים הכללית

עיתון פועלי ארץ ישראל

מספר 2222

תאריך: 22 באוגוסט 1929

מחיר: 2 פרוטות

מחנות:

מחנה: 10

מחנה: 20

מחנה: 30

חל לינו

הקמת המחנות מתבטאת במערכת של קרש שם המלת

תכניה

1. גודל המחנות יבנה על פי הצרכים
2. המחנות יבנו באזורי חקלאות
3. המחנות יבנו באזורי תעשייה
4. המחנות יבנו באזורי מסחר
5. המחנות יבנו באזורי תעופה
6. המחנות יבנו באזורי תחבורה
7. המחנות יבנו באזורי תעשייה
8. המחנות יבנו באזורי תעופה
9. המחנות יבנו באזורי תחבורה
10. המחנות יבנו באזורי תעשייה

ירושלים

1. ירושלים היא עיר קדושה
2. ירושלים היא עיר של שלום
3. ירושלים היא עיר של אהבה
4. ירושלים היא עיר של חיים
5. ירושלים היא עיר של נאום
6. ירושלים היא עיר של אמונה
7. ירושלים היא עיר של אמת
8. ירושלים היא עיר של צדקה
9. ירושלים היא עיר של רחמים
10. ירושלים היא עיר של שופר

מזא

1. מזא היא עיר של חיים
2. מזא היא עיר של אהבה
3. מזא היא עיר של אמונה
4. מזא היא עיר של אמת
5. מזא היא עיר של צדקה
6. מזא היא עיר של רחמים
7. מזא היא עיר של שופר

צפת

1. צפת היא עיר של חיים
2. צפת היא עיר של אהבה
3. צפת היא עיר של אמונה
4. צפת היא עיר של אמת
5. צפת היא עיר של צדקה
6. צפת היא עיר של רחמים
7. צפת היא עיר של שופר

יפו

1. יפו היא עיר של חיים
2. יפו היא עיר של אהבה
3. יפו היא עיר של אמונה
4. יפו היא עיר של אמת
5. יפו היא עיר של צדקה
6. יפו היא עיר של רחמים
7. יפו היא עיר של שופר

חיפה

1. חיפה היא עיר של חיים
2. חיפה היא עיר של אהבה
3. חיפה היא עיר של אמונה
4. חיפה היא עיר של אמת
5. חיפה היא עיר של צדקה
6. חיפה היא עיר של רחמים
7. חיפה היא עיר של שופר

באר שבע

1. באר שבע היא עיר של חיים
2. באר שבע היא עיר של אהבה
3. באר שבע היא עיר של אמונה
4. באר שבע היא עיר של אמת
5. באר שבע היא עיר של צדקה
6. באר שבע היא עיר של רחמים
7. באר שבע היא עיר של שופר

מודעת אבל בעיתון דבר, כ"ז באב, 2 בספטמבר

ראשי עיריית ירושלים מאז קום המדינה

שנים	ראש העיר
	<u>העיר המערבית</u>
דניאל אוסטר	1949-1950
שלמה זלמן שרגאי	1951-1952
גרשון אגרון	1955-1955
מדכי איש שלום	1959-1965
טדי קולק	1967-1965
	<u>העיר המאוחדת</u>
טדי קולק	1967-1993
אהוד אולמרט,	1993-2003
אורי לופוליאנסקי	2003-2008
ניר ברקת	2008-2018
משה ליאון	2018

סינדרום ירושלים - הוא סוג נדיר יחסית של הפרעה נפשית, בה אדם (לרוב תייר או צליין) הנמצא בירושלים משוכנע שיש לו כוחות אלוהיים ומשיחיים, שמוטלת עליו משימה משיחית, או שהוא התגלמותה של דמות מספרי הקודש. תופעה זו היא מקרה פרטי של מחשבת שווא ושל שגגון גדלות, המופיעות בדרך כלל במחלות פסיכוטיות (כגון סכיזופרניה פרנואידית), ומובילות לעיתים לצורך באשפחו של הלוקה בה בבתי חולים לבריאות הנפש.

היצת?

במדינת ישראל חיים כיום 80 אנשים שמש הפרטי הוא ירושלים. רק שאונה מהם מתגוררים באמת בירושלים.

ש"י ע'און זכה בפרס נובל לספרות בשנת 1966. באותן שנים הציגה עיריית ירושלים לעשות, והרחוב שבו התגורר ע'און בשכונת תלפיות הפך לחז סיטרי למסנו. כואו כן, הוצב שלט בכניסה אל הרחוב "נא לשאור אל השקט, סופר במלאכתו".

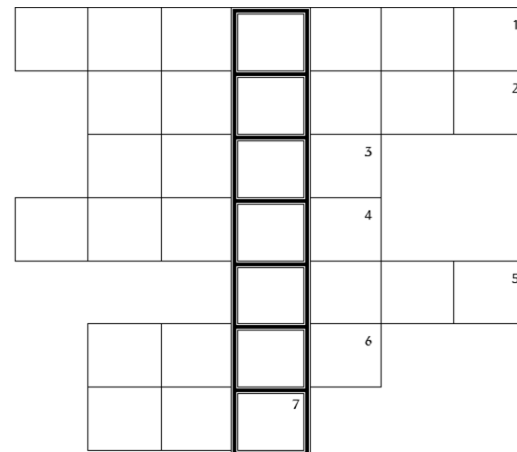
ירושלים נכבשה מאז ימי צ'וז ועד לימינו 40 פעם. 39 מתוכם נכבשה מכיוון צפון ורק פעם אחת מכיוון מזרח - במלחמת ששת הימים בשנת 1967. כואו שנאלר "מ'צפון תפתח הרעה!".

בית הקברות היהודי שבהר הזיתים הנו בית הקברות היהודי העתיק בעולם. הוא גם נחשב לבית הקברות העתיק בעולם שציינ קוברים בו גם כיום.

החצר האחורית של ירושלים, מזיבר יהודה, הנו המזיבר הקטן ביותר בעולם. מזיבר סהרה אלה, העולם העולם, צ'וזל פי 1,500 מהמזיבר הירושלמי.

משחקים

פתרו את התשבץ לפי ההגדרות

1. אני אֶחָד הָהָרִים שְׁמִסְבִּיב לְיְרוּשָׁלַיִם, על שם אֶחָד מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים.
2. הָרַעַל שֶׁמִּחֻזָּה הַמְדִינָה.
3. אֲנִי מְקִיפָה אֶת הָעִיר הָעֵתִיקָה .
4. שֵׁם מְדִינַתְנוּ.
5. אֲנִי נִשְׁאָרְתִי מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ.
6. שֵׁם נוֹסֵף לְיְרוּשָׁלַיִם.
7. שְׁמוֹ הַפְּרָטִי שֶׁל מוֹנְטִיפִיּוֹרִי.

ב	י	ת	נ	ו	י	ל	ע	ה	ט	פ	ש	מ	ה	ת	י	ב
ע	י	ר	ב	י	ר	ה	י	ל	ע	א	ק	ט	ו	ח	צ	ש
ע	ר	כ	ו	ק	מ	ע	ר	ו	ת	ה	כ	ו	ת	ל	ת	ע
ש	י	ח	ח	ש	ב	ה	ה	ס	ז	ס	ג	ש	ד	מ	ר	ר
ל	ש	ד	ו	ר	ל	ט	ל	ע	ה	ק	ל	צ	ר	ה	ר	ה
ו	מ	י	פ	ב	ט	י	ש	ש	ב	פ	כ	ב	ט	ו	נ	א
מ	צ	א	א	ת	פ	י	א	מ	ו	ב	א	ו	ת	ק	ח	א
א	ג	ג	ח	ס	ו	פ	ז	ט	ר	ז	ת	ס	ב	ע	ד	י
י	ד	מ	ז	ע	ב	ת	ו	נ	מ	ש	ל	י	ה	צ	נ	ו
ו	נ	ח	כ	ל	מ	ה	ד	ו	ד	ה	מ	ל	י	כ	ד	ת
נ	כ	ב	ע	ג	ז	ח	ש	י	ג	ק	ע	א	ת	ס	נ	כ
ה	י	ה	ו	ד	ה	ת	נ	צ	מ	ה	ר	ל	ב	ט	ש	צ
מ	צ	מ	ד	ע	ש	ב	י	ר	כ	ר	ב	ל	ג	ע	ה	ת
ל	ח	ח	ש	ב	ת	ל	ה	נ	ע	צ	י	ו	נ	ד	ק	ש
כ	ב	י	ת	ה	מ	ק	ד	ש	כ	ק	ק	ב	ד	י	מ	ל
ה	ד	ל	ה	ח	ק	ש	י	א	ל	ת	צ	ט	כ	ה	ר	מ
נ	צ	ע	מ	י	נ	ל	כ	צ	ד	ב	ה	י	ל	ת	ח	ג

שובצה מסניפת אל ירושלים

צ'אם מנורת המקדש הצ'ולסה, המוצבת ביריבה אל רחבת הכותל
 ברובע היהודי, עשויה מזהב טהור בשווי 4 מיליון דולר וכן
 מחבת, הסיבה לשימוש במחבת הנוספת לזהב הנה לז'ולסה של
 המחורה אשר אינו מאפשר שימוש בזהב בלבד שכן זהב הנו
 מחבת לשישה וקני המחורה נא להשתקם בשל המחלה.

שִׁירוֹן יְרוּשָׁלַיִם

אזיר הרים צלול כיון
ורח אורנים
נישא ברוח הערביים
עם קול פעמונים.

ובתרדמת אילן ואבן
שבוייה בחלומה
העיר אשר בדד יושבת
ובליבה חומה

ירושלים של זהב
ושל נחושת ושל אור
הלא לכל שיריין
אני כינור
ירושלים של זהב
ושל נחושת ושל אור
הלא לכל שיריין
אני כינור

איכה יבשו בורות המים
כיכר השוק ריקה
ואין פוקד את הר הבית
בעיר העתיקה.

ובמערות אשר בסלע
מייללות רוחות
ואין יורד אל ים המלח
בדרך יריחו.

ירושלים של זהב...

אך בבואי היום לשיר לך
ולך לקשור כתרים
קטונתי מצעיר בניין
ומאחרון המשוררים.

השר משה מונטיפיורי

מילים: חיים חפר

לחן: דובי זלצר

וכשהיה השר מונטיפיורי בן שמונים
אז באו לביתו המלאכים הלבנים
עמדו על מיטתו וכך אמרו אליו:
"הקדוש ברוך הוא רוצה אותך אליו"

וכך ענה השר מונטיפיורי בדיוק:
"סלחו לי רבותי, אך באמת אני עסוק
כי יש הרבה צרות לאחינו בעולם
הנה פוגרום ברוסיה, איך לא אבוא אצלם?
כי מי אם לא אני יעזור פה לכולם?"

והוא עלה למרכבה ו"דיו" לסוסים אמר
ופה מתן בסתר ושמה נדבה
פה צביטה בלחי או ליטוף של אהבה
ולכל היהודים שמחה וגאווה
וכל הכבוד לשר, וכל הכבוד לשר!

וכשהיה השר מונטיפיורי בן תשעים
אמרו לו: "תעלה, כי שם למעלה מבקשים"
שאל אותם השר: "הגידו איך אוכל?
איך עלילת הדם בדמשק תבוטל?"

הלא צריך ללכת לפחה הנבזה,
לגיד לו: תתבייש ואיך מרשים דבר כזה
ואם צריך לשים לו ביד איזה בקשיש
מן מתנה גדולה, אך שאיש בה לא ירגיש
אז מי אם לא אני לתורכי את זה יגיש?"

והוא עלה למרכבה...

וכשהיה השר מונטיפיורי בן מאה
אמר: "מספיק לי כבר, הנשמה שלי שבעה
הלכו מלינונים לירות ופרנקים ובישליק
אבל ליהודים זה אף פעם לא מספיק"

"חקר ירושלים" | מחזור ג'

אמרו לו: "כבודו, רק יבוא ויסתכל
צריך לבנות עוד חדר לקבר של רחל
להגביה ת'כותל המערבי
לנווה שאננים יהודים יש להביא
ומי אם לא אתה יא מורי, יא לבבי?"

והוא עלה למרכבה...

וכשהיה השר בן מאה ועוד שנה
נשקוהו מלאכים בנשיקה האחרונה
וכך את העיניים עצם הוא בבקשו
רק אבן ירושלמית מתחת לראשו.

עטוף טלית של משי ונח בתוך ארון
גמר השר משה את מסעו האחרון
אך יש עוד אנשים המוכנים להישבע
שלפעמים בלילה כשחושך בסביבה
ראו את מונטיפיורי על יד המרכבה

והוא עלה למרכבה...

שבחי ירושלים מילים: מן התפילה לחן: אביהו מדינה

שבחי ירושלים את אדוני
הללי אלוהיך ציון.
כי חזק בריחי שערריך
ברך בנייך בקרבך.
הללי, הללי אלוהיך ציון.

שומר החומות
מילים: דן אלמגור
לחן: בני נגרי

אני עומד על החומה
עומד בגשם לבדי וכל העיר העתיקה
מונחת לי על כף ידי אני מביט בה מאוהב
אני עולה לכאן תמיד סתם להביט
אבל עכשיו אני נמצא כאן בתפקיד
אבל עכשיו אני נמצא כאן בתפקיד.

כן, כן, מי חלם אז בכיתה
כשלמדנו לדקלם על חומותייך ירושלים
הפקדתי שומרים
שיום יגיע ואהיה אחד מהם
שיום יגיע ואהיה אחד מהם
שיום יגיע ואהיה אחד מהם.

אני עומד על החומה
עומד מקשיב אל הקולות
קולות השוק והמהומה
קריאות רוכלים ועגלות
הנה הוא קול המואזין
הנה דינדון הפעמון אבל עלי להאזין
אם אין שום נפץ של רימון
אם אין שום נפץ של רימון.

כן, כן, מי חלם...

אני עומד על החומה
רועד מקור ומסתכל הנה שקעה כבר החמה
שומר מלילה מה מליל אור הירח במלואו
שוטף חומות ושערים מתי יבוא היום שבו
לא מדקק עוד לשומרים
לא מדקק עוד לשומרים.

כן, כן, מי חלם...

שישו את ירושלים
מילים: מן המקורות ועקיבא נוף
לחן: עקיבא נוף

שישו את ירושלים, גילו בה,
גילו בה כל אוהביה.
שישו את ירושלים, גילו בה,
גילו בה כל אוהביה.

על חומותייך, עיר דוד, הפקדתי שומרים,
כל היום וכל הלילה.
על חומותייך, עיר דוד, הפקדתי שומרים,
כל היום וכל הלילה.

אל תחת ואל תירא עבדי יעקב,
כי יפוצו משנאיך מפניך
אל תחת ואל תירא עבדי יעקב,
כי יפוצו משנאיך מפניך

שישו את ירושלים...

שאי סביב עינייך וראי כולם
נקבצו, באו לך
שאי סביב עינייך וראי כולם
נקבצו ובאו לך

שישו את ירושלים...

אם אשכחך ירושלים
מילים: מתוך תהילים
לחן: מישה בלכרוביץ'

אם אשכחך ירושלים
תשכח ימיני,
תידבק לשוני לחיכי
אם לא אזכרכי.

אם אשכחך ירושלים,
אם לא אעלה ירושלים
על ראש שימחתי
זכור אדוני לבני אדום
את יום ירושלים

אם אשכחך ירושלים.

האומרים ערו ערו,
עד היסוד בה
אם לא אעלה ירושלים
על ראש שימחתי.

